

Kim Yapacak Bu Projeleri*

ALİ GEVGİLİÜ

Yaşadığımız ânin Türkiye'si, 'büyük bir yatırım sıçraması yapmak istemektedir. Ekono-mide belirli ölçüde yoğunlaşmış olan sermaye birikimi ve geniş döviz rezervleri, yakın yıllar tarihinde ilk olarak, topluma yatırım sıçraması için gerekli maddî temelleri ver-mektedir. Ne var ki, yatırım, çağdaş dünyada gerekli alanların iyi seçimi sorununa ay-rılmaz biçimde bağlıdır. İleri teknoloji dev tekellerin kalite ve fiyat yönünden dünya pazarlarını bölüştüğü bir dönemde, Türkiye gibi kalkınma çabasındaki bir ekonomi, yatı-rım darboğazını yalnız sermaye aracılığıyla aşamaz. Yeni dönem, bir yandan, devletin etkili öncülüğünü, maddî desteklerini bekleyecektir. Öte yandan da, yatırım projelerinin, ulusal ekonominin yararlarına olarak en hassas biçimlerde düzenlenmesi ve plânın ön-gördüğü gelişme stratejisi ile sanayi yatırımları arasında tutarlılık sağlanması gerekecek-tir. Günümüz Türkiye'sinin yatırımsızlık bunalımında en etkili unsurlardan birisi de, tu-tarlı yatırım projelerinin son derece yetersiz bulunuşudur.

Türkiye sanayileşme zorunluğu ile sanayileşmeyi gerçekleştirecek mühendislik hizmetleri arasında uzun süredir kapatılmayan bir boşlukla karşı karşıyadır. Kapitalizmin vahşi yasalarına göre yatırımların belirlendiği dönem, uluslararası tekellerin doğması ve dış pazarların paylaşılması sonucunda artık geride kalmış bulunmaktadır. İç ve dış pazarlar-da etkili olabilecek bir yatırım, çağın genel durumunu göze alan titiz bir çalışmanın ürü-nü olmak zorundadır. Mühendislik hizmetleri ,bu aşamada, sanayileşmenin başlangıç noktasıdır. (Mühendislik hizmetleri bir sanayi tesisinin kuruluşuna karar verilmesi ile

* 16 Mayıs tarihli Milliyet Gazetes'i'nin «Günlük» sütununda ç'kan bu makaleyi doğrudan eo-runlaranıza değindiği için okurlarımıza dergimiz vasıtasıyla iletmeyi yararlı bulduk (Yayın Kurulu).

tesisin işletmeye açılışı arasındaki süreyi dolduran bütün hizmetleri kapsamına alır). Türkiye ile ilgili yeni bazı araştırmalara göre, komple sanayi yatırımlarında mühendislik hizmetleri bugün yatırım toplamının dörtte biri gibi küçümsenemeyecek bir orana erişmektedir (1). Teknik hizmetlerin temelindeki bozukluk, söz konusu işlerin yurt içi teknik kadrolarca karşılanması mümkün olduğu halde yurt dışında yaptırılması sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Kendi mühendislik hizmetlerini kendisi karşılayamayan bir toplumda, ulusal yarar sorunu ciddi olarak tartışılmalıdır. Sanayileşme, en sonunda, bir yaratış sürecidir. Teknisyeninden işçisine kadar ulusal insan potansiyeli, bilgileri ve emekleri ile ulusal sanayii oluştururlar. Öyle ki, aslında sanayileşme pratiği ile sanayinin yükselişi arasında kesin bir ilişki olduğu söylenebilir. Kullanılan bilgi, maddi koşullara giderek daha çok uymaya başlar ve geleceğin ihtiyaçlarına göre yeni atımları sağlayan birikimi doğurur. İleri ekonomiler, bilgi ile uygulamayı yan yana geliştiren bu süreç ile birlikte kalkınmışlardır. Teknolojik devrime geç katılan Japonya'nın çağımızdaki başarısının sırlarından birisi de, ulusal bir temel üstünde geliştirilen mühendislik hizmetlerinde sağlanan olağanüstü başarılarıdır. Önce ilkel teknoloji kopyaları ile yola çıkar. Japonya'nın teknik adamlarının 1970'lerde adeta birer sanayi casusu sayılarak, Batı Avrupa ya da Birleşik Amerika'nın modern tesislerine sokulmak bile istenmemeleri, mühendislerin etkili kullanımının da bir sembolüdür. Japon teknik adamı her yeniliği artık kendi sanayinin yerel ihtiyaçlarına uygulayabilecek düzeye erişmiştir.

1963/1970 döneminde Türkiye'de yabancı proje şirketlerince görülen mühendislik hizmetleri değerinin, toplam mühendislik hizmeti harcamalarının onda dokuzunu aşması, Türk sanayileşmesi açısından bir tehlike belirtisidir. Yerli kadrolara yetişmiş olduğu halde mühendislik hizmetlerini yabancılara bırakmak, bu kadrolara ulusal ekonomi ile bütünleşme fırsatını vermemekle birdir. Sözcüleri, 1970 yılında mühendislik hizmetlerinin 1,3 milyar lirayı aşkın bir bölümü yurt dışındaki kuruluşlara gördürülürken yurt içindeki mühendislik harcamaları 237 milyon liradan ibaret kalmıştır. Bu ters ilişki, yerli kadroların, kendi uygulama ve deneyleriyle gelişme ve ulusal ekonominin ihtiyaçlarını karşılamak olanağından yoksun bırakılma derecesini de ifade eder. İkinci derecedeki teknik ayrıntılarla uğraşmaya mahkûm kılınan ulusal teknisyen kadrolarına bu günün göcünü den başka yapacak iş kalmamaktadır. Kaldı ki, mühendislik hizmetlerinin yabancı elle bırakılması hem sanayileşmede bazan yanlış yöntemlerin seçilmesine, hem de dışa döviz kanamasına yol açmaktadır. Mühendisler, yurt dışı pafta maliyetinin yurt içi maliyetin dört, beş katına erişmiş olduğunu ileri sürmektedirler.

Teknoloji ve hizmetler ile dışa bağlı bir sanayi olmaktan kurtulmak, ulusal ekonominin mühendislik hizmetlerini en geniş ölçüde yurt içinden karşılamakla mümkündür. Şimdiki olanaklarla bile eldeki teknik arşivler titiz değerlendirilebilirse, mühendislik hizmetleri ihtiyacının onda dördünün yurt içinden karşılanabileceği belirtilmektedir. Yatırım projelerini yurt içi kadrolardan yararlanarak ortaya koymak oerçekte, ulusal sanayinin yaratıcı teknisyenlerini geliştirmek demektir. Türkiye'nin bundan böyle öncelikle kendi teknik gücüne dayanması kaçınılmaz bir zorunluluktur.

(1) Yük. Müh. Ayçan Çakıroğlu, «Endüstrileşme Zorunluluğu ve Mühendislik Hizmetleri», Elektrik Mühendisliği, Aralık 1971, Sayı 180, S. 19 - 30.